

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****OSMAN GÖKALP BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/7312
Karar Tarihi : 3/2/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Osman GÖKALP

Vekili : Av. Gulan Çağın KALELİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, polis memurlarının hukuka aykırı olarak zor kullanması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Polis memuru M.A. 17/8/2018 tarihinde müşteri olarak başvurusunun terzi dükkânına gelmiştir. Kısaltılmasını istediği pantolon paçalarıyla ilgili olarak başvuru ile aralarında anlaşmazlık çıktığı anlaşılan M.A. olay yerine polis çağırmıştır.

9. Saat 16.00 sıralarında olay yerine gelen polis ekipleri başvurusunu kuvvet kullanarak polis merkezine götürmüş; hakkında hakaret, tehdit, görevi yaptırılmamak için

direnme, mala zarar verme suçlarından işlem başlatmıştır. Başvurucunun yakalandığı sırada hakkında gözaltı kararı bulunmadığı, Adli Kolluk Cumhuriyet Savcısı Görüşme Tutanağı'nın başvuru polis merkezine götürüldükten sonra saat 17.10'da düzenlendiği, ifadesinin alınmak suretiyle başvurunun serbest bırakılması talimatının alındığı anlaşılmıştır. Başvuru saat 18.58'de serbest bırakılmıştır.

10. Başvuru hakkında hakaret ve görevi yaptırılmamak için direnme suçlarından cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmış olup yargılama devam etmektedir.

11. Başvurucunun polis memurları tarafından darbedildiği iddiasıyla Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CIMER) olayla ilgili şikâyetinde bulunması üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatmıştır.

12. Polis memurlarının olay günü saat 17.05'te düzenlediği Olay Tutanağı'na ve polis memurlarının müşteki sıfatıyla alınan beyanlarına göre olaylar özetle şöyledir:

i. Şikâyetçi olan bir polis memuru bulunduğu bilgisinin iletilmesi üzerine polis memurları ivedi şekilde olay yerine gitmiş, olayın ne olduğunu sorduklarında polis memuru M.A., pantolonunu almak için terziye gittiğinde pantolonunun hazır olmadığını söylediğini, pantolonunu almak istediğinde paçalarının kesilmiş olduğunu fark ettiğini, pantolonunun kesilen paçasını istemesi üzerine dükkân sahibinin kendisine küftüğünü beyan etmiştir.

ii. Polis memurları dükkân sahibine (başvuru) olayın nasıl geliştiğini sorduğunda ise dükkân sahibi agresif şekilde bağırma başlamış, polis memurları kendisini karakola davet etmiş ancak başvuru, polis memurlarının bu isteğine sözlü ve fiziksel olarak direnç göstermiş; polis memurlarından birinin eline vurarak "*Çek lan elimi, gelmiyorum.*" demiştir. Bunun üzerine zor kullanarak başvurucuya kelepçe takılmış ve başvuru, araca bindirilerek hakkında işlem başlatılmıştır.

13. Başvurucunun iddialarına göre olay özetle şöyledir:

i. M.A. acele ederek pantolonunu almaya gelmiş, hazır olmadığını öğrenince pantolonunu almak istemiş, kesilmiş paçalardan birini bulamaması üzerine M.A. kendisine küftürmüş, kendisi de karşılık vermiş ve aralarında tartışma çıkmıştır. Bu sırada dükkânda yeğenleri ve çocuğu da bulunmaktadır.

ii. M.A. telefonla polis çağırması, olay yerine dört polis memuru gelmiştir. İki kişi olaya karışmamış, yalnızca olayı izlemiştir. Gelen polis memurları M.A.ya "*Devrem siz çıkar mısınız?*" diyerek M.A.yı dükkândan çıkarmıştır. İki polis memuru kendisine yaklaşarak "*Hayırdır?*" diyerek olayı sormuştur. Kendisi de olayı anlatmıştır.

iii. Polis memurlarının "*Karakola ifadeye geliyorsun.*" demesi üzerine "*Ne için, hangi suçtan?*" diye sormuştur. Bunun üzerine polis memurları "*Cumhurbaşkanı'na hakaret etmişsin.*" diye cevap vermiştir. Kendisi de "*Saçmalamayın ne alakası var.*" deyince "*Fazla uzatma s.e e geleceksin.*" diyerek kolunu arkadan bükmüş, yere yatırarak kendisine ters kelepçe takmışlardır. Bu sırada çocuğu korkarak ağlamaya başlamıştır. Kendisini bir süre ters kelepçeli bekletmiş, ters kelepçeye itiraz etmesi üzerine kelepçeyi önden takmışlardır. Zayıf ve esmer olan polis memuru sırtına vurmuş, bunun üzerine başvuru sol tarafına düşmüştür. Kendisini polis arabasına zorla bindirmeye çalışmış ve bu sırada darbetmişlerdir.

iv. Sağlık muayenesine götürüldüğünde polis memurları odadan çıkmamış, kıyafetlerini çıkarmadan yüzeysel şekilde muayene edilmiştir.

14. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Zor kullanılarak yapılan yakalama işlemi sonrası 17/8/2018 tarihinde saat 16.10 sıralarında düzenlenen adli muayene raporunda "*sol frontalde yüzeysel lezyon, dizde hiperemi, boyunda çift taraflı yüzeysel hiperemi tespit edildiği*" belirtilmiştir.

ii. Başvurucu, polis merkezinden serbest bırakıldıktan sonra aynı gün saat 22.22'de yeniden sağlık kuruluşuna başvurarak sağlık raporu almıştır. Düzenlenen raporda "*sol kulak ve yanakta eritem, omuzda abrazyon, sol ön kolda birden fazla eritem, sol el bileğinde yüzeysel kesi, sağ ve sol dirsekte abrazyon ve eritem, sol dizde abrazyon, sırtta orta ve alt bölgede eritem tespit edildiği*" ifade edilmiştir.

iii. 20/8/2018 tarihinde ise başvurucu, Türkiye İnsan Hakları Vakfına (TİHV) başvurmuştur. TİHV tarafından yapılan fiziki muayenede alın, yüz, omuz, bel, dirsek, diz ve bileklerde ekimoz ve sıyrıklar tespit edilmiş; ayrıca başvurucuya *servikal disk bozukluğu* tanısı konmuştur.

15. Yapılan soruşturmada olaya ilişkin kamera kaydı görüntüsü olup olmadığı araştırılmış ancak bir kamera kaydına rastlanmamıştır.

16. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 2/10/2018 tarihinde başvurucunun şikâyetleri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Müştekinin beyanlarında bahsi geçen olaya ilişkin olarak Yenişehir ilçe Emniyet Müdürlüğü'nün 2018/2403 sayılı fezlekesinin incelenmesinde; müştekinin polis memurlarına mukavemette bulunması üzerine kademeli olarak güç kullanıldığı, alınan doktor raporunda mevcut yaralanmasının etkisinin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğunun belirlendiği, şüpheli polis memurlarının TCK'nun 256 maddesinde tanımlanan zor kullanma yetkisini kullandıkları, bu bağlamda üzerlerine atılı bulunan yaralama suçunun unsurlarının oluşmadığı anlaşılmış olmakla,

Açıklanan nedenlerle şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına..."

17. Başvurucunun yaptığı itiraz 24/12/2018 tarihinde reddedilmiştir. Anılan karar 31/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 1/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. İlgili ulusal hukuk için bkz. *Vedat Şorli ve Bilal Şorli*, B. No: 2014/10459, 13/7/2016, §§ 64-69; *Mehmet Baydan* [GK], B. No: 2014/16308, 12/4/2018, §§ 24-26.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 3/2/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; zor kullanılarak kelepçelendiğini ve darbedildiğini, olayın tarafı olan ve görevlerine devam eden şüpheli polis memurları hakkında yalnızca polis fezlekesine dayanılarak takipsizlik kararı verilmesinin tarafsızlık ilkesine aykırı olduğunu, kimlikleri belli olan polis memurlarının şüpheli sıfatı verilerek soruşturmaya dâhil edilmediğini, soruşturmada kendi beyanı dâhil kimsenin beyanına başvurulmadığını, şikâyetçi olması üzerine kendisine karşı dava açıldığını, sağlık raporunun İstanbul Protokolü'ne aykırı şekilde düzenlendiğini, suç nitelendirmesinin işkence yerine basit yaralama olarak yapıldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

..."

23. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

24. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespitini ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. İşkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün alanında kalan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır (benzer yöndeki inceleme usulünü içeren kararlar için bkz. *Cezmi Demir ve diğ.leri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 75; *Mehmet Şah Araş ve diğ.leri*, B. No: 2014/798, 28/9/2016, § 64; *Mustafa Rollas*, B. No: 2014/7703, 2/2/2017, § 49).

25. Kötü muamele yasağına ilişkin iddialar kural olarak maddi ve usul yönünden ayrı incelenmekle birlikte kamu görevlisi tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen fiillere dair inceleme, kötü muamele yasağının hem negatif hem de pozitif yükümlülüklerine ilişkin olmaktadır. Bu nedenle başvurunun bir bütün olarak incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

27. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye *işkence* ve *eziyet* yapılamayacağı, kimsenin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza* veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

28. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevdir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

29. Anayasa'nın 17. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin (Sözleşme) 3. maddesi, belirli bir yasal muamele kapsamında bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak sınırları belli bazı durumlarda ve sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller, prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesinde belirtilen yasağı ihlal edecektir. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, suçla mücadelede özgü inkâr edilemez zorlukların bireylerin vücut dokunulmazlığı açısından sağlanacak korumaya sınırlar koymasını haklı kılamayacağını belirtmektedir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

30. Kolluk görevlileri görevlerini yaparken direnişle karşılaşmaları hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkili, ayrıca fiili bir saldırının varlığı hâlinde kolluk görevlileri meşru savunma kapsamında zor kullanma yetkisine de sahiptir. Ancak zor kullanımı zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç de ölçülü ve kademeli olmalıdır (*Arif Haldun Soygür*, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51).

31. Kelepçe takmak polisin maddi güç kullanımının bir çeşidini oluşturmaktadır. Polisin zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınırın aşılması, *işkence* ve kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir (*Arif Haldun Soygür*, §§ 53, 54).

32. Anayasa ve Sözleşme tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin *işkence* olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğinin

belirlenebilmesi için anılan fıkrada geçen *eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele kavramları ile *işkence* arasındaki ayrıma bakmak gerekir. Bu ayrımın Anayasa tarafından özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Kanun'da düzenlenen *işkence, eziyet ve hakaret* suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 84).

33. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin *işkence* olarak belirlenmesi mümkündür (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra *işkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*'nin 1. maddesinde *işkence* teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırma amacıyla ya da ayrımcı bir nedenle kasten ağır acı veya ızdırıp vermeyi kapsadığı belirtilerek *kasıt* unsuruna yer verilmiştir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 85).

34. *işkence* seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya ya da yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler *eziyet* olarak tanımlanabilir (*Tahir Canan*, § 22). Bu hâllerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. *işkenceden* farklı olarak *eziyette*, ızdırıp verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması şartı aranmaz. Fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınırdışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında *eziyet* olarak nitelendirilebilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 88).

35. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen, aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (*Tahir Canan*, § 22). Burada *eziyetten* farklı olarak kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 89).

36. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 110).

37. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu

soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu olanaklı olmazsa madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (*Tahir Canan*, § 25).

38. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda başvuru, dükkânına müşteri olarak gelen kişi ile aralarında tartışma çıkması nedeniyle çağrılan polis memurları tarafından polis merkezine götürülmek istenmiş, başvuruçunun polis merkezine götürülmeye karşı çıkması nedeniyle güç kullanılarak başvuruçuya kelepçe takılmış ve başvuruçuyu, polis aracına bindirilmiştir. Başvuruçuyu bu kuvvet kullanımı dışında ayrıca darbedildiğini ileri sürmektedir. Başvuruçuya karşı gerçekleştirilen müdahale sonucunda başvuruçunun vücudunun birçok yerinde ekimoz, eritem ve sıyrıklar meydana gelecek şekilde yaralandığı sabittir (bkz. § 14).

40. Somut olayda polis memurları, başvuruçunun davranışlarını agresif davranışlar şeklinde ifade etmiş; kendilerine ve devlete küffettiğini, polis merkezine götürmek isteyen polis memurunun koluna vurduğunu ifade etmişlerdir. Başvuruçuyu hakkında işlem yapılan suçlar hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme olup başvuruçunun polis memurunun koluna vurduğu iddiası direnme suçu ile bağlantılı olarak ileri sürülmektedir. Başvuruçunun polis merkezine götürülmek istenmesine kadar fiziksel bir eyleminden söz edilmemiştir.

41. Polis memurlarının başvuruçunun dükkânına intikal ettikleri sırada henüz Cumhuriyet savcısının bilgilendirilmemiş olduğu ve başvuruçuyu hakkında bir gözaltı kararı ya da talimatı bulunmadığı görülmektedir (bkz. § 9). Başvuruçuyu hakkında düzenlenmiş bir zorla getirme kararının da mevcut olmadığı anlaşılmıştır. Bunların yanı sıra olayda suçüstü hâli bulunmadığı gibi polis memurlarına ya da başkasına karşı gerçekleştirilen bir saldırı da söz konusu değildir. Somut olayın koşulları ve başvuruçuya isnat edilen eylemler değerlendirildiğinde başvuruçuya karşı yakalama işlemi gerçekleştirilmesini gerekli kılabacak bir durum olduğu sonucuna ulaşılamamıştır.

42. Başvuruçuya isnat edilen eylemler ve taraf beyanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde polis müdahalesine neden olan olayın hukuki ihtilaf niteliğinde olduğu, fiziksel olarak saldırıda bulunmayan, tehlike arz ettiğine ya da kaçacağına ilişkin bir şüphe oluşturmayan, kimliği ve adresi tespit edilen başvuruçunun ifadesinin alınması için çağrı kâğıdı düzenlenerek polis merkezine davet edilmesi usulü uygulanmaksızın işyeri adresinde, çocuğunun ve yeğenlerinin bulunduğu bir ortamda kolu arkaya bükülmek suretiyle yere yatırılması ve kelepçe takılmasını, zorla ekip arabasına bindirilmesini gerektirecek bir fiilinin bulunmadığı, anılan muameleler nedeniyle yaralandığı sabit olan başvuruçunun onuruna ve vücut bütünlüğüne saygı konusunda gerekli özen ve dikkatin gösterilmediği değerlendirilmiştir.

43. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada başvuruçunun yaralanmasının yasal kuvvet kullanımı sonucunda meydana geldiği sonucuna ulaşılmışsa da kamu görevlilerinin uyguladığı kuvvetin kullanım koşullarının oluşup oluşmadığı, kuvvet kullanımının zorunlu olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmamıştır.

44. Başvurucunun maruz kaldığı eylem değerlendirildiğinde müdahalenin küçük düşürücü veya aşağılayıcı bir etki doğurabilmesi, bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kapsamında nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturmanın yapılması gerekir.

46. Olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma kapsamında taraf ve tanık beyanı alınmamıştır. Taraf olan polis memurlarının olay gerçekleşikten yaklaşık bir saat sonra düzenlediği tutanak ve belgeler kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın tek gerekçesini oluşturmaktadır.

47. Somut olayın tespit edilen meydana geliş koşulları kapsamında, kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen bir kuvvet kullanımı ve bunun karşısında başvurucuda meydana gelen bir yaralanma söz konusudur. Başvurucunun yaralanmasıyla neticelenen olayda kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisini aşmadıkları gerekçesiyle soruşturma makamlarının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte şüpheli polislerin başvurucuya karşı zor kullanmalarını gerektirecek somut bir neden ortaya konulabilmiş değildir. Başka bir ifadeyle yapılan inceleme; kamu görevlileri tarafından uygulanan kuvvetin kullanım koşullarının oluşup oluşmadığı, kuvvet kullanımının zorunlu olup olmadığı yönünde bir değerlendirme içermektedir. Bunun yanı sıra başvurucunun kelepçe takıldıktan sonra darbedildiği iddiaları yönünden de değerlendirme yapılmamıştır.

48. Yürütülen soruşturmada olayın gerçekleşme koşullarının tespit edilmesine yarayacak her türlü delilin toplanması ve soruşturma sonucunda verilen kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekliliklerinin yerine getirilmediği anlaşılmıştır.

49. Sonuç olarak başvurucuya karşı insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele oluşturan eylemlere yönelik olarak sorumluların belirlenmesi ve gerekiyorsa cezalandırılması yönünde etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun -negatif yükümlülük- ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir.

Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş; tazminat talebinde bulunmamıştır.

53. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

54. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

55. İhlalin kovuşturmayaya yer olmadığı ya da daimi arama kararı gibi bazı nedenlerle soruşturmanın sonlandırılmasından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılması için kararın bir örneğinin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden soruşturma yapılması sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden soruşturma yapılması kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili Cumhuriyet Başsavcılığının yeniden soruşturma yapılması sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı Cumhuriyet Başsavcılığının yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden soruşturma yapma kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (benzer yöndeki kararlar için bkz. *Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

56. İncelenen başvuruda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İhlalin Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

57. Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılması gereken, yeniden soruşturma kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştırın nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2018/50099, K.2018/30829) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvuruda tazminat talebi bulunmadığından tazminata hükmedilmesine yer bulunmamaktadır.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddî ve usul boyutunun **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2018/50099, K.2018/30829) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderinin başvurucuya **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 3/2/2022 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.